

Життя і творчість Миколи Вороного

Микола Вороний — митець-новатора, знавець європейських літератур, перекладач, прихильник символізму, якому належать літературні псевдоніми: Арлекін, Віщий Олег, Кіндратович, Микольчик, Homo, Sirius.

Майбутній поет і театрознавець народився 24 листопада 1871 року в ремісницькій родині на Катеринославщині (нині Дніпропетровщина).

Навчався у Харківському та Ростовському реальних училищах, звідки його виключили за зв'язки з народниками, читання і поширення забороненої літератури.

Ще у Ростові Микола Вороний брав участь в аматорських виставах, захоплювався театром Марка Кропивницького: «Український театр зробив на мене колосальне враження. Одне слово — Шевченків «Кобзар» і український театр розпинали в мені національну стихію й розбурхали національну свідомість».

Згодом здобував освіту у Віденському і Львівському університетах на філософському факультеті. Починається активне літературне життя. Вороний пише свої перші поетичні твори: «Не журись, дівчино», «Мандрівні елегії». Працює в редакції журналу «Житє і слово», стає режисером галицького театру «Руська бесіда».

Великий вплив на Вороного справило знайомство з Іваном Франком, якому він допомагав у виданні газети «Громадський голос». У листі-біографії Вороний зауважував: «Вплив його [Франкової] могутньої особи був на мене колосальний. І тепер скажу: це був велетень, таких людей в житті я більше не стрічав».

Між митцями точилася суперечка про роль поета в житті суспільства та значення поезії: поезія має бути зброєю в руках митця? Чи призначення мистецтва — відтворювати тільки прекрасне?

У вступі до поеми «Лісова ідилія» Каменяр назвав Миколу Вороного ідеалістом непоправним, а сучасну пісню — «не периною... вона вся пристрасть і бажання, і вся вогонь, і вся тривога, вся боротьба, і вся дорога...».

Микола Вороний відповів у вірші-присвяті «Іванові Франкові»:

«...коли повсякчас битись,

То серце може озлобитись.

Охляти може, зачерствіти,

Зав'януть, як без сонця квіти».

Микола Вороний писав про вихід поезії на новий етап естетичного розвитку та утверджував ідею цілісної особистості поета громадянина: «Моя девіза — йти за віком і бути цілим чоловіком».

З 1897 по 1900 рр. автор перебуває в складі акторських труп Марка Кропивницького та Панаса Саксаганського.

У 1899 році 27-річний Микола Вороний пише поему «Євшан-зілля», де порушує проблеми історичної пам'яті українців та усвідомлення національної приналежності.

1901 року в «Літературно-науковому віснику» Микола Вороний опублікував свій лист-заклик: відмовитися від старої народницької поезії і стати на шлях нової, символічної течії: «...де було б хоча б трошки філософії, де хоч би клаптик яснів того блакитного неба, що від віків манить нас своєю неосяжною красою».

Митець закликав відійти від буденних громадянських поривів, піднятися до високості й поетичної уяви, гасло «мистецтво для мистецтва» стає, мовляв, дороговказом нашої справжньої сучасної поезії. Сергій Єфремов назвав цей заклик маніфестом українського модернізму.

1903 року Микола Вороний видав в Одесі альманах «З-над хмар і долин».

У цей період Микола Вороний одружується з Вірою Вербицькою, у молодого подружжя згодом народжується син Марко. Хрещеним батьком хлопчика стає Михайло Коцюбинський.

У 1910 році Микола Вороний оселяється в Києві, викладає в театральній школі та працює в театрі. Він завжди високо оцінював виховну роль українського сценічного мистецтва: «Скільки чесних думок, благородних почувань порушилось в душах глядачів під час українських вистав».

Микола Вороний мав дружні стосунки з художником-символістом Михайлом Жуком.

1916 року Жук створив портрет Миколи Вороного на тлі всіяної зірками космічної сині, майстерно зобразивши характер героя. Художник зумів тонко відтворити сумний погляд світлих очей поета.

1917 року Микола Вороний стає одним із засновників Української Центральної Ради, однак невдовзі від політичної сфери відійшов, зосередившись на театрі: «Були перспективи вступити до уряду, я поздержався, захоплений театральним хаосом... Далі: голод, морози, пайки і ускладнення моєї хвороби неврастенії кишок».

1920 року Вороний емігрував до Варшави, де працював «старшим аташе з правами радника» при уряді УНР, налагоджував зв'язки з культурними діячами Польщі, видав поетичну збірку «За Україну» (1921).

Згодом М. Вороний переїхав до Львова, викладав у драматичній школі при Музичному інституті ім. Миколи Лисенка, видав свої вагомі праці: «Режисер», «Драматична примадонна», «Пензлем і пером».

1926 року М. Вороний повернувся до Радянської України, працював викладачем Харківського музично-драматичного інституту. Перекладав із різних мов, писав лібрето, тобто літературну основу великого вокального твору.

До 35-річчя літературної діяльності Миколи Вороного в журналі «Життя й революція» 1928 року було опубліковано статтю, а також відбулися святкування.

Григорій Костюк, критик та літературознавець, згодом згадував: «... Тоді я вперше побачив М. Вороного. Ще було і «зневажливе пенсне», і грайливий, квіткою чорного кольору розлогий бант замість краватки на білому фоні сорочки, і рештки граційної ходи леопарда і колись буйного, а тепер поріділого і посивілого волосся. Скромно й інтимно відзначали цей ювілей читачі і друзі поета».

У березні 1934 року Вороного заарештували за «контрреволюційну діяльність», а невдовзі винесли вирок — заслання до Казахстану. Живучи у злиднях, письменник намагався передавати посилки синові Маркові, який опинився в ГУЛАГу.

НКВС сфабрикував справу про терористичну організацію «Всеукраїнський центральний блок» і заарештував сина Вороного. У листо-

паді 1937 року його розстріляли в урочищі Сандармох на Соловках разом із Кулішем, Зеровим, Курбасом та іншими.

У квітні 1938 року поета чекав новий арешт, звинувачення були традиційні для того часу: «Участь у контрреволюційній націоналістичній організації з метою створення самостійної Української держави та відриву її від СРСР».

7 червня того ж року Миколу Вороного разом із тринадцятьма іншими «повстанцями» розстріляли.

М. Вороний рано почав друкуватися, його авторству належать поетичні збірки: «Ліричні поезії», «В сяйві мрій», «Євшан-зілля», «За Україну!».

Основні мотиви творчості М. Вороного:

- роль поета і поезії в суспільному житті;
- інтимна лірика;
- мотив оптимізму, синівської віри у свій народ, у його світле майбутнє;
- патріотичні мотиви, безмежна любов до України, ушлявлення самовідданих борців за свободу.

У спадщині Миколи Вороного значне місце посідають переклади й переспіви з інших літератур, автор знав 10 мов, зокрема французьку, німецьку, польську, англійську. Найчисленнішими є його переклади Поля Верлена, Моріса Метерлінка, вірші Генріха Гейне, Юліуша Словацького, Олександра Пушкіна, Вільяма Шекспіра.

Також Микола Вороний написав книжку науково-критичних театрознавчих статей «Театр і драма».